

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Initium Sapientiae & Finis: Timor Domini, & Amor Dei: Seu
de fuga peccati, deque dilectione summi boni**

Comitin, César Jean-Baptiste

Coloniae, 1709

Pars Prima: Cogita Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-50773](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-50773)

LIBER II.
PARS PRIMA:*Cogita Deum.*

CERTAT itaque Deus in primis omnibus
 amoris telis: pulchritudine, majestate,
 potentiâ, sapientiâ, æquitate, clementiâ; po-
 stremò suâ suique tum immensitate, tum
 æternitate. Quæ tibi quàm brevissimè pro
 tantarum magnitudine rerum alacer expe-
 diam.

§. I. *Pulchritudo.*

Prima sit ergò fax amoris, quæ omnium
 oculos in sese rapit. PULCHRITUDO. est enim
 amoris, quod ferro magnes, aut paleæ succi-
 num; vel, ut vult Plato, quod partui *Lucina*.

Jam in Deo quantam putas? *audite cantum.*
Summa est vera pulchritudo, justitia est;
si ubique justus, ubique pulcher. [Augustinus.]
 IDEAM PULCHRI vocat idem Plato cujus in
 comparatione sit *Helena, simia*, stultum ex-
 emplum. Ego diem ipsum præ Deo nostro
 noctem puto. Nam si est *idea pulchri*, est
 ipsamet in abstracto pulchritudo. Sicut e-
 nim cum universè dicitur albedo, intelligis
 quidquid est in nive liliõe candoris; ita
 cum *ideam pulchri* nominas, intelligere de-
 bes, quicquid amabilitatis sparsum est hinc
 inde in effectum, totum in Deo, tanquam in
 fonte

fonte, simul esse collectum. Unde Augustino *semper est nova, semper antiqua.* unde *nova* semper, nisi quia infinita? & unde semper *antiqua*, nisi quia nunquam alia? sic efflorescens ortu perpetuo, ut tamen antiquitate sit cana: & rursus sit grandæva, ut consenescat nunquam. Quotidie pariens in Patre, quotidie nascens in Filio: in utroque & ab utroque semper amor, & semper amans. Nunquam effœta; simplex & tota, multiplex & una, sine partibus, & harmonica tamen.

Ecce mundo nihil est formosius, ut qui omnium omnes in sese formas contineat unus; nihilominus quota pars Dei mundus? quem uno verbi sui nutu *pulchrum pulcherrimus ipse condidit.* (Boetius.) Isaia. (cap. 40.) *vix stilla est sicula; Sapienti (cap. xi.) gutta roris antelucani.* Denique quid est pulchritudo, nisi perfectio cuiusque rei, numeris omnibus absoluta? nihil ergò Deo pulchrius, quo constat nihil excogitari posse perfectius. Age, conscende gradatim à non vivente ad vivens, ab hoc ad animal, mox ad hominem; indè Angelos percurrere omnes, & singulos specie (si quid Thomæ credimus) formâque dissimiles. Jam hæc inter se com-
para

para: quid erit vermis ad Angelum, infimus ad supremum, unus ad omnes, omnes ad Deum? & quid tu unus, tu infimus, & infimus infimorum? audi majora. Chrysostrmus ait, in uno corpore glorioso plus esse splendoris, quàm si tot essent soles, quot astra: & tamen corporis ad animæ gloriam comparatio nulla est. Qualis igitur erit lucis ad tenebras? Creatoris ad creaturam, hoc est, totius ad nihil? certè tanta, ut Augustinus dicat, vel unum ejus fruendæ momentum, totius æternitatis esse dispendio comparandum. Hæc est illa felicitis incendiî tæda, quâ cæli domus ardet undique, *amore*, ut Dionysius appellat, *interminabili*, rapit enim amabilitas immensa, nec otiosos patitur nec feriantes, felix necessitas, quæ ad meliora compellit! Quid plura? talis ac tanta res est, ut & amissa miseros, & possessa beatos faciat Angelos, homines, omnes, solâ sui seu visione, seu privatione. Sed adhuc audi majora. Deus ipse sui stupore felix est. Nam dum se videt, æternùmque miratur; parit æqualem sibi, quo sic inardescit, ut amore sui flagret non solùm infinito, sed etiam Deo. Amor enim in Patre Filiòque Deus est, & in utroque summa sempiternaque voluptas, ita fruatur seipso Deus. En

En qualis, en quanta summi boni pulchritudo! quæ ipsum quoque Deum non beatum præstat modò, sed & de Deo Deum, amoris æstu reciproco, & amore Deo.

Vide nunc immanem, incredibilémque hominum amentiam, quibus cum vel unum hujusce pulcherrimæ vitæ momentum totâ sit emendum æternitate, stultis æternitas etiam tota præ momento vilescit. Prò cæcitas! & unde hoc, ô miseri? quis furor est, id ultro temerèque disperdere, quod omnibus votis ambitis? Quoties pro Helena certatum est? *Ecce incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum. quàm Helena Grecorum.* [Augustinus.] Cur ergò tantum incendii in scintillâ; cum in tanto sit igne merum frigus? an perdidit Deus, quod uni, quod omnibus dedit? Ecce Jobo [Vide cap. 17. & 23.] non est omnis ista, quanta quanta est, mundi pulchritudo, nisi *vestigium* plantæ ejus. Si pro vestigio plantæ sic insanitis, quod erit os, quæ divini forma vultûs? O stulti & tardi corde ad credendum! Quid hoc monstri est? Pars quæritur amisso toto, rivulus fonte deserto? Pars quæritur? imò curritur ad mortem per hos ignes verè fatuos. Et cum apud Deum solummodo liceat

ama-

amare simul & sapere; vos vecordes nec amatis, nec sapitis, utroque fœdi, utroque fœdifragi.

§. 2. *Majestas.*

Pulchritudini succedit amplitudo, MAJESTAS amori. Hic est ille *sub quo curvantur, qui portant orbem*, omnibus Rex, potestate non extemporaneâ, non precariâ, nec à subditis extortâ, aut eorum *manibus hinc inde* suffultâ; sed innatâ, inamissibili, atque sempiternâ. Est enim caput mundi, caputque capitis tui, à quo vitaliter intinèque pendes, tanquam à supremo artifice tui, cuius es proinde res, & ut in manu figuli lutum. Exulem te à te, si sine Deo es, *acephalum.* (*Clemens Alex.*) puta.

Ad hæc finge animo Regem, qualem Johannes ipse descripsit, [*Apoc. 4.*] folio sublimem aureo; cui fulmina sunt ad pedes, ad manum Angeli, ad nutum omnia. Cui vitreæ mundus instar est bullæ, pila, follis, fritillum quo ludit. Exinde propone millia millium ante ora prostrata, totiûsque latè naturæ supplicibus votis, cælo, terrâ, marique adoratum Numen. Ibi te, ceu vermiculum, tot inter cuneos ne comparere quidem. Quid dico? comparere, sed reum: qualis ille
servus

a-
ue
A.
m-
te-
ec
inc
ue
it-
ue
u-
u-
a-
o.
li-
ad
ex
il-
il-
a-
ue
n,
m.
lle
us

fervus nequam, *manibus post terga revinctis*;
aut qualis illa mulier in flagrante delicto,
plena adulterii recentis, & adhuc exoleta.
quo mentis attonitæ stupore, puto, compre-
hendis, etsi non dicam: sed quod instat, puto,
nec cùm auditur, intelligi; nec cùm dicitur,
dici. Constitue igitur ibidem tantum
illum Regem, te jam exanimato metu, te,
inquam, tremente, præstolantéque æternæ
mortis ignes, repentè descendere de folio
Deum, virgam protendere auream, ruere in
amplexus, vociferari; *Quid habes, Esther?*
ego sum frater tuus. ô rem stupendam! Ecce
in hoc discrimine tanto, duo certant ex æ-
quo, Majestas & Amor, utrumque in una
sede, mirâ societate; utrumque pro te, miro
strategemate, utri das manus? Tu tantæ
Majestatis reus, & toties? Tu tantæ charita-
tis gremio receptus, & toties?

At ista finguntur. Utinam! de quo dubi-
tas? de Deo, an de reo? alterum docet te fi-
des, alterum sensus: neutro fallente. Ergò
urgeris utrimque, & furore tuo, & charitate
Christi; sed istâ magis. Quid enim amplius
dici potest? ecce jaceris ad fores ambo. Ille
procus animæ tuæ; tu hostis; ille *guttis no-*
etium plenus; & tu quoque: sed ille pro sa-
lute

lute, tu pro voluptate. Vide discrimen, & agnosce crimen. Vincit amor Deum, non te, summo major, infimo minor. Hæ vices!

§. 3. *Potestas.*

Ut formam Majestas, ita Majestatem POTESTAS utrimque commendat. Non enim pulchra tantum aut grandia placent, sed etiam utilia. Nam etsi verus amor opes in amico minimè requirat, æmulus honesti, nec tam Regi studeat, quàm Alexandro; tamen ubi conspirant, utroque, ut ita dicam, currit pede, simul ambiens, simul amplectens. Denique viscum amat hic ales, & *capitur dum capit; prædo fit præda.* (August.)

Nunc ab omnipotente quid non sperare audeas, si amicus es, à quo fides [ut notat S. Zeno] tantum habet, quantum credit cupitque? Hic est ex utraque parte limes; voluntas hinc tua, immensa licet; inde omnipotentia Dei, scutum, sinus, & carinæ statio tutissima. Fac te ab omnibus usque desertum, præterquam à Deo; muta thesim. Fac te omnium patrocínio viribusque defensum, præterquam Dei. Stent à partibus tuis dæmones, cæli inferique, & inter utrosque medii, si qui sunt; stent & tyranni. Quis invadet Deo protegente? quis eripie

pie

piet Deo invadente ? Nimirum utrobique vel certus es pœnæ, vel securus gratiæ. Ille, ille Reges, ille Sapientes, ille fortes, ille felices ad libitum creat ; arbiter utriusque sortis, fortunâ major & fato.

Vides itaque, non jam proponi Deum, sed te ; ut si rebellem non flectat merito suo, quantumvis infinito ; trahat cunctantem commodo tuo, etiam infinito ; aut certè vincat utroque, dum intelligis & sufficere sibi plenitudine majestatis, & redundare tibi magnitudine potestatis. Simul ut admirare conjunctam cum potentia tantâ tantam pietatem. Nam cum posset obterere vel solo nutu perduellem ; ille interim suspendit ictum, abstinet manum. Eheu ! quàm pauca dixi ? qui non abstinet modò suam, sed & peccantis sustinet, alit, atque, ut ita loquor, manu manu ducit, etiam colaphum impingentem : quasi luderet cum filio pater, aut filius cum patre certaret, ille pietate, hic immanitate. O patrem, quo nemo pater magis ! ô filium, quo nemo filius minùs ! ô utrumque suo in genere vincentem ; sed alterum malo, alterum bono ! nisi te vincat quoque, quia vinci se sinit ; & ita vincas atque vincaris bono tuo,

§. 4. *Sapientia:*

Quòd si resistis adhuc, en quartum amoris telum SAPIENTIAM, ùt cetera, incircumscriptam; imò, ùt cetera, circumscriptam loco, tempore, carne. Utrumque meditare.

Primùm ergò pone hominem vel Angelum, qualem Argum finxere Poëtæ, totum oculum, semper insomnem; qui cuncta pervideat etiam absens, etiam in tenebris, pandat arcana, pangat futura. simul omnia comprehendat unâ facillimâque cogitatione; cui totus orbis unus sit locus, sagax, solers, artium omnium peritissimus, Aristotele subtilior, Platone diviniior, Demosthene facundior; scientiam omnium habeat unus, & unus sit, quod omnes. En umbra sapientiæ Dei. Me miserum! quid, quem, cui compono? hominem Deo, lucem tenebris, à quâ distet intervallo non longo proximus, sed infinito dissitus. Deus enim non est cognoscens; sed ipsamet ille cognitio, *lumen indeficiens*, actus purissimus, simplicissimus, minimè operosus, cui videre natura est, & insuper natura rerum omnium: cùm ideo tantùm sint, quia videntur ab artifice scientiâ, per quam ille futura

tura

tura ordinat, præsentia regit, præterita refert, historiæ simul & prophetiæ faber, vates vatum, mensque mundi.

Jam verò si duplici titulo sapientes placeant, meriti atque consilii; si prævalent fortibus, qualis erit tibi Deus in hac sapientiæ plenitudine tantâ? Quid si scias (ecce alterum meditandum tibi) quid si, inquam, scias totam, quanta quanta est, impendi tibi, vigilare; etiam cum dormis? ejusdem ministerio scientiæ *deducere velut ovem Joseph*, à scopo in scopum, errore viarum, ac labyrintho vitæ, cujus ipse sit funis & finis? eritne tibi postmodum de sæculo timor, cui tantus in sæculo tutor? Quid si scias eum uti venenis tuis, ut remediis suis? Vide quid dicam. Audisti quanto sit ei peccatum horri. Nihilominus indulgentissimus pater convertit malum in bonum, & miraculo non tam scientiæ quàm amoris, ab hoste salutis repetit salutem. *Omnia, inquit Augustinus, cooperantur in bonum, etiam peccata.* Quid tu ad hæc? adhucne truncus & stipes? adhucne præfers pulchro deformem, regi servum, potenti inutilem, sapienti stultum, benefico maleficum; dico Deo mundum dico te ipsum? Quid enim tibi melius aut

C

sapien-

sapientius Deo? Quid tibi pejus aut stultius te ipso? heu me! penè dixi; quid pro te stultius sapientiâ Dei? O novam amoris divini syntaxin! VERBUM INFANS Verbum, oculum Dei, *totum anima, totum animi, totum sui.* Infans, *ultimam creaturarum, totum terra, totum carnis, totum tui.* Improbe amor, quid petis amplius? exinanivit semetipsum, imò transformavit semetipsum, & factus est, si fas est dicere, nova *chimæra Dei,* (*Clemens vocat hominem chimæram Dei,*) quod erat & quod non erat, Argus & cæcus; Argus, ut omnes oculos aperiret in cælo tibi; cæcus, ut omnes oculos clauderet in cruce tibi, utraq; naturâ tuus. Quid deinde? Quid? audi verissimum epiphonema. Aut amans es, aut amens.

§. 5. *Justitia.*

Exhibui sapientem, do JUSTUM, do fidelem, do memorem promissi. Habet, habet libellum rationum, ubi Mardocheo suo scripta est merces; & quanta? & pro quantum? Si rem quæris; cælum est, quod datur: si tempus; Æternitas: si pretium, mica. *Da micam, inquit, & accipe cælum.* (*Chrysologus.*) quid dico micam? dic, ut latro, verbum: fac, ut Anna, votum; perorabis. Etiam *desiderium*

DE AMORE DEI.

SI

rium pauperum exaudivit Dominus. (Psalm. 9.) Nam si de verbo otioso rationem exigit; & ille multò magis reddet de non otioso. *Non enim est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri. (Hebr. 6.) reddet unicuique juxta opera sua. (Psalm. 61.)*

Talis est, talis gratia Dei tui: & qualis illa mundi, non tui, sed sui; imò nec sui, nec tui? dic, amabo te, per quanta pericula curritur ad majus? quoties amittitur, etiam cùm habetur? ægrè quæsita, ægrè retenta? & cui bono seu quæsita, seu retenta? Hic, hic omnes numerantur capilli; & si capilli; quantò magis capita? & si verba; quantò magis officia? ô incredibilem amoris facem! Habeo certaminis præsidem, habeo agonothetam, à quo coronantur etiam verba; etiam vota. *Et folium, inquit, ejus non defluet. [Psalm. 1.]* Folium dicit, non fructum. O te beatum! ô fortunatum agricolam, hæc si bona nôris! ô miserum, si negligis! ô improvidum, si terræ credis, & non Deo! audi querelam: *Protegitur mortalis à mortali; & securitas est: protegitur mortalis ab immortalis; & trepidatio est. (Augustinus.)*

§. 6. Bonitas.

Descendo ad primam horum omnium

C 2

cau-

causam; nempe naturam *prodigam sui*, tenacem tui. Perdit enim; ut acquirat: perdit se tibi; ut acquirat te sibi, eò collimans, ut hoc ipsum gratiâ simus, quod ille naturâ: felicitate communi, transformatione singulari, qualis explicabitur postea. Hinc nos ille cumulat impleretque bonis omnibus, tam sincero charitatis affectu, ut cum nihil speret à nobis, nihil etiam præsupponat in nobis. Est enim hoc discrimen inter Dei nostrumque amorem; quòd amor Dei suum ipse fabricet objectum, hic contra fabricatum integrumque supponat; ille accendat ignem, hic accendatur ab igne, ab accensòque foveatur. Quare non justos modò, sed peccatores etiam, & *ea quæ non sunt*, ambit: qui cum inimici, inquit, *essemus*, prodigos & reduces amplectitur, & fugitivos errantesque paternam revocat ad domum, non semel aut bis, sed *septuagies septies*, hoc est, semper; idque facilitate tantâ, sit ut difficile sit atuerè, uter amborum sit profusior, pater an filius. Postremò tanta pro nobis effecit, tantâque passus est, ut, quemadmodum sentit Thomas, existimari possit *homo Dei Deus*.

Hic in isto rursus incumbòque fugienti, hinc in clamo: quis, quid, cui? cogita Deum,

cogita reum, Deum, quo, ut audisti, nihil melius; reum, quo, ut nosti, nihil criminosius. O novum certaminis genus, in quo certant inter se amor & furor! quasi communi ludo, suum trudent uterque follem, & qualem, ô Superi, follem! *Quis sapiens intelliget ista? (Michæa 14.)* Versat hinc furor follem in carne tuâ Deum; versat hinc amor follem in crimine suo reum: ille crucifixum pellit in tartara; iste redivivum tollit in æthera. fit ex Deo reus inter latrones; & vicissim ictu reciproco fit ex reo Deus inter cælites. Quâ id arte? quâ cuncta vertuntur, amore. Quâ machinâ? quâ jam dixi, furore. Amor invênit, furor exhibuit: ille poëta, hic actor; tragœdia deus; tu corona. Proh fides! Ac ne quid fingi putes exaggerarive dicendo, audi disputantem apud Oseam (*Capite xi.*) amore patrono. Ego ne, inquit, ut ignoscam? Ego non incendio consumam, quali Sodomam, *Adamam*, ac *Seboim*, urbes Pentapoleos? imò *disperdam Ephraimum*. At id quâ ratione? Est ille meus, est Filii, est filius. *Conversum est in me cor meum; pariter conurbata est pœnitudo mea. Non faciam furorem iræ meæ*, hoc est, pœnitet decreti; revoco sententiam. Ite, proferte citò stolam, date

annulum, occidite vitulum saginatum. Ecce proponit ut hostis, concludit ut pater; subjicitque causam: *quoniam Deus ego, & non homo*. Imò si taliter Deus; quid ille, cum erit homo? Et quid tu, o anima mea, cum jam sis Deus? ecquando occurret amor amanti? filia patri? & si vis, sponsa sponso? adultera, cui poma servas? cui te ipsam? cani? dico cani, quæ impudentior cane est? Quid? erit, ut apud Æthiopas, Imperator tibi canis? erit Deus? & eris apud Deum Æthiops Christianus? eris canis? & adhuc pejor: nam amat amantem canis & servat; tu prodis.

§. 7. *Immensitas Dei.*

Hactenus amoris utcumque digessi modum: do nunc IMMENSITATEM; tantam in puncto, quantam in toto; nec exclusam, nec inclusam; totam omnibus, totam singulis; distributam non divisam, datam non amissam. Nam neque moveri loco potest immutabilis, neque partiri impartibilis, neque abesse inexterminabilis: cum sit omnium prima natura, sive, ut loquuntur, entelechia, id est, actus primus, *causa causarum, ens entium*, sine quo minus existere valeas, quam suo sine corpore umbra. Ergò sparsam undique per omnes mundi plagas habeo Dei
men-

DE AMORE DEI.

ss

mentem, non præsentem modò, sed infusam mihi, & magis in me quàm me, O quale calcare intelligenti! Habeo Deum, inquam, non montium, non vallium, non unius anguli larem aut penatem, neque Africanum aut Donatistam, sed, ut ejus fides, verè *Catholicum*. Quocumque venio, vacat mihi oculo irretorto. Non vallo, non seris, non præsidiis intercludor. Nemo arcet alloqui volentem. Quoties ad lubitum est, invado. Hoc fulcrum, hæc vitæ basis. Audit me ubique, & quodcumque; audio ego vicissim ac intueor intuentem. Nemo mihi dicat; *invisibilem non videri, etiam cum videtur.* (*Tertulian.*) Muto dictum; & dico videri, *etiam cum non videtur.* Omnia mihi Deum loquuntur. Omnia repræsentant. Sentio visitantis illapsum, vocem amantis agnosco? Quid plura? Nemo *Deo barbarus, nemo Cimmericus.* [*Clemens Alex.*] Aiebat Augustinus offensuro: *Quære locum ubi te non videat; & fac quod vis.* Ego verò amaturus sic edico: Quære locum, quære tempus, ubi non dico opera neque verba: sed vel animi reconditissima sensa non notet; & fac quod vis. O novum amoris incrementum! Deo teste, Deo spectante, approbante, applau-

dente, denique coronante certamus, sub oculis Judicis, Regis, Patris.

Ergò mihi pro minimo est, ut à vobis, ó mortales, judicer, aut ab humano die, (1. Cor. 4.) non magis, quàm à coaxantibus in limo ranis, aut à concrepantibus in ramo graculis. Est qui judicet in cœlo, conscius mei & meus. Dic mihi tu, si coram Rege miles in aciem descenderes, impendente capiti coronâ; enim verò quónam animi robore, quâ promptitudine, quâ alacritate congrederere? Et tamen ibi præstò esset homo homini, fœnum fœno; gloria enim ejus, ut flos fœni. (Isaia 40.) Hic sub oculis Dei Regis certatur: hic pro coronâ non Dei, non Regis; sed quæ ipsa Deus est: & languemus?

§. 8. *Æternitas Dei.*

Postremum, sed & supremum incentivum amoris, ÆTERNITAS, ratio ultima non Regum, sed Dei. Cetera minus sunt minimo; quia quicquid perit ac finem habet, somnium est & umbra: Deus autem est *interminabilis vite tota simul ac perfectâ possessio.* [Boëtius.] Sicut immensitas tota est in puncto; sic æternitas tota est in momento; ita ut æternitas Dei beatis non plus duret quàm unum momentum tota, & vicissim

mo-

momentum æquè duret ac tota æternitas
 unum : sed de hoc aliàs. Nunc illud vide,
 quòd cùm amor Dei in te sit ab æterno in
 æternum æternus, ubi reliqui desinunt, hic
 non incipit quidem, tamen in morte trium-
 phat; ibi vexillum explicans, erigensque tro-
 phæum. Hinc animo securitas immensa, &
 de quo dicere possis: *Optimam partem ele-
 git, quæ non auferetur.* (Lucæ 10.) Accedit,
 quòd ut immensitas omnia facit in Deo
 immensa; sic æternitas omnia exhibet æter-
 na, pulchritudinem, imperium, potentiam,
 & cetera quæ dixi. Clamabam modò: habeo
 Deum ubique præsentem. Nunc exclamo:
 habeo amicum omnium horarum, omnium
 temporum, & utriusque fortunæ; imò for-
 tunam meam majorem, astrum meum, &
 fatum meum, non Venerem, non Arietem;
 sed Agnum: habeo amicum non coætane-
 um modò; sed coæternum mihi, méque illi;
 Regem, inquam, in Deo sempiternum: ami-
 cum, qui omnibus recedentibus non rece-
 det. Patrem, patrimonium, & opes inamif-
 sibles. Habeo sponsum pulcherrimum, no-
 bilissimum, potentissimum; quem teneo,
 nec dimittam. Quid deinde? quid ultra? *De-
 us meus est omnia!* Unus & totum: & cùm sis

illegitimum totum, pars est mea. En ego quod habeo.
 Tu verò quid, & quàm diù? aurum tuum,
 opes, amici, deliciae, quiderunt in morte?
 vermis, ignis, supplicium tibi. Hæc hæredi-
 cas è mundo nostra. Itaque non jam ut Æthio-
 opum, sed ut canis Æsopi, sectamur umbras.
 Et quousque? nec umbras tantum, sed & ignes,
 ignesque æternos. Odignam tanto cane,
 tantisque concursationibus arvinam!

§. 9. *Summa prima Partis.*

Verum age, subductis tantisper mecum
 rationibus, ita computum ineamus. Vult
 Seneca cum amico deliberanda omnia;
 sed de amico ante omnia, porrò deli-
 berare, secundum D. Thomam, est vim pon-
 dusque rationum *in diversa libare*. Sta igitur
 ad trutinam. Ecce duo proponuntur a-
 mici nobis: hinc Deus, inde mundus, eligen-
 dum est. nam [ut ait S. Augustinus] *dete-
 standi pigri eritis, si nihil ametis: amate sed
 quid ametis, videte*. Ac mundus quidem, ut
 nôsti, totus in maligno positus est; miser ip-
 se, & miserorum pater: Deus autem talis est,
 qualem audisti modò, solus potens, solus
 misericors, solus immensus, solus æternus.
 I. Vidisti pulchritudinem, quæ in stuporem
 raperet universos, & ipsum etiam amore sui
 bea-

bearet Deum. 2. Vidisti majestatem, Angelis
 terribilem, supplicem tibi, tuam simul pa-
 tronam & clientem. 3. Vidisti potentiam, cu-
 jus unius præsidio tutus es & felix. 4. Tùm
 sapientiam, oculum Dei, mundi, tuum; to-
 tam in usus tuos impensam. 5. Exinde fidem
 in promissis, quæ & vota præveniat, & infi-
 nito superet intervallo. 6. Postremò miseris-
 cordiam exhorrescendam, & penè monstro-
 sam. Vidisti prodigum filium, & prodigum
 multò magis patrem. vincere & vinci suo in
 genere utrumque. 7. Addidi geminam ho-
 rum omnium sinè mensurâ mensuram tem-
 pore & loco: esse amicum assiduum loco; 8.
 æternum tempore. denique infinito mayo-
 rem, quàm optare possis; omnia in eo sum-
 ma, magnitudine, diuturnitate, perfectione.
 Scribe amori leges quas voles, & quas in
 hoc stadio potes, & si quas potes. ultra om-
 nium vota Deus est. *Deus, inquit Augusti-
 nus, quem amat omne quod amare potest, sive
 sciens sive nesciens, hoc est, ut explicat D.
 Thomas, appetitu saltèm innato; quia nihil
 habet rationem boni appetibilis, nisi secundùm
 quod participat Dei similitudinem.*

Cum ergo Deus omnis boni, mundus ex
 adverso sit omnis mali fons & caput, éstne

jam in tantâ rerum dissimilitudine delibe-
 randi locus ? nōne fateris, unicuique tan-
 tum amoris impendi oportere , quantum
 habet amabilitatis ? hæc enim sese mutuò
 complectuntur, ut corpus & umbra : re-
 spondent activa passivis. Quî fit igitur, ut
 cùm jam non primus, sed solus ab omnibus
 coli debeat; solus in comparatione omnium
 sit vilis? quid illi deest, qui non aliunde dici-
 tur Deus, nisi quia nihil illi deest? Sed quid,
 ô fili, tibi deest , qui unde ames, redundas?
 nam cetera fortasse nostra non sunt , hoc
 unum est in potestate; cùm amare nihil aliud
 sit, quàm velle. Quare ergò non vis semel,
 quod semper, omnibusque viribus vis? qua-
 re, inquam, non amas & summè amantem,
 & summè amabilem , tu qui amas omnia,
 etiam somnia? O dilectissime, tu quidem in
 hoc tempore judicium feres , qualecumque
 voles: nemo te prohibet, optio liberrima da-
 tur, ut Judæis, ita & tibi. potes Barabbam,
 potes optare JESUM. sed, oro te, per salutem
 tuam, in morte quid factum, quid infectum
 malles ? illo tum judice, illo tum clamante:
*Quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? re-
 sponde mihi. [Michæa 6.]*

Heu me! queror non amari, cujus nomen
 ubi-

ubique, & identidem, & ab omnibus, & à Christianis, non impunè modò laceratur, sed etiam cum laude? O furorem! huccine rerum venimus? tu? Deum? toties? tam diù? quid fecit tibi? quid respondebis illi, cùm objiciet olim? quò fugies à furore non dico leonis, sed agni? sed amici, & talis amici? Næ Chrysoſtomum non miror ampliùs, qui hanc in judicio putet infectationem Christi fore omnibus inferis duriozem. Ergò scito, & vide, quia malum & amarum est reliquiſſe te Dominum Deum tuum. *A ſæculo confreſgisti jugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Nunquid ſolitudo factus ſum Iſraëli, aut terra ſerotina? ſaltèm amodo voca me, revertere a verſatrix Iſraël, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, & non irascar in perpetuum. (Jerem. 2. & 3. ſparſim.)*

PARS SECUNDA.

COGITA DOMINUM.

AT hæc ideo fortasſe non pro rei gravitate permovent, quòd ab oculis remotiora ſentiantur minùs. Subjiciam igitur ordine propoſito deinceps ea, quæ nemo poſſit ignorare; nemo non ſentire, niſi planè ſit ſtipes, truncòque ſtupidior ficulneo.